

EBIB – Elektroniczna Biblioteka – platforma cyfrowa SBP

Przełom społeczno-gospodarczy i polityczny lat 80. i 90. ubiegłego wieku stał się punktem zwrotnym w rozwoju nauki. Zmiany nastąpiły także w bibliotekarstwie, bibliotekoznawstwie i informacji naukowej. Były one wynikiem komputeryzacji bibliotek¹, rozwoju elektronicznej informacji naukowej i upowszechniania się dostępu do globalnej sieci Internet. Nowe pokolenie bibliotekarzy zaczęło traktować sprzęt komputerowy i Internet jako rzeczywisty warsztat swojej pracy. Obecnie środowisko bibliotekarskie nie może funkcjonować bez nowoczesnych technologii. Taka jest nowa jakość kształtująca edukację adeptów zawodu oraz bibliotekarzy-praktyków i teoretyków bibliotekoznawstwa.

Inicjatywa powstania elektronicznej biblioteki, jako platformy wspierającej aktywność zawodową bibliotekarzy, pojawiła się jesienią 1998 r. na łamach listy dyskusyjnej INFOBIB-L@man.toruń.pl². Na początku było to elektroniczne czasopismo adresowane do bibliotekarzy i tworzone przy ich współudziale, którego tworzenia podjęła się 10-osobowa grupa bibliotekarzy-pasjonatów, otwartych na nowe idee, rekrutujących się z różnych ośrodków w Polsce i posiadających doświadczenie w pracy w elektronicznym środowisku. Już w 1999 r., podczas pierwszego spotkania redakcji, podjęto decyzję o rozbudowie serwisu tak, aby w sposób kompleksowy zapewniał aktualną informację oraz niezbędną do wykonywania zawodu i doskonalenia zawodowego wiedzę.

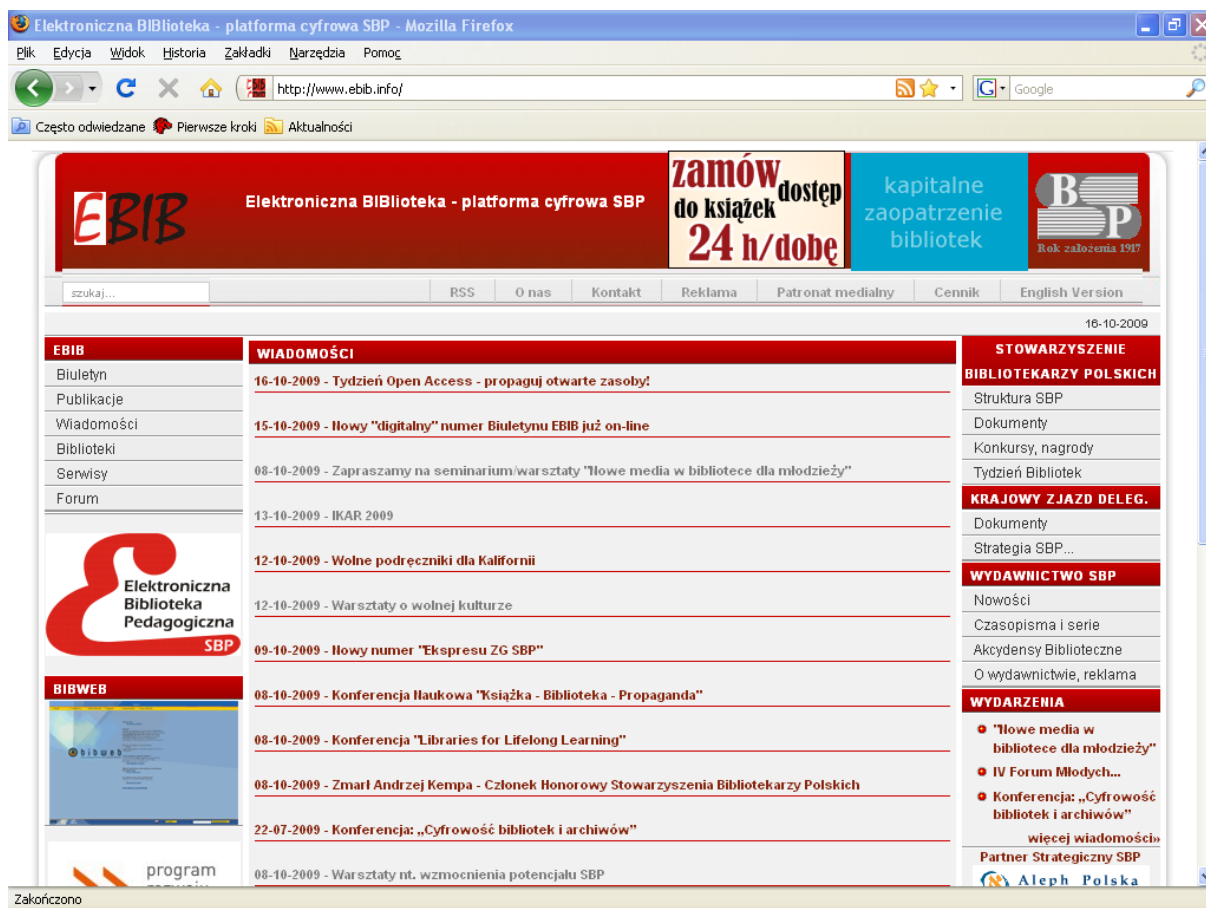
Obecnie *EBIB – Elektroniczna Biblioteka*³ jest platformą bibliotekarską, która służy całej społeczności. Każdy bibliotekarz ma prawo wysłać do redakcji serwisu⁴ ważny i skierowany do bibliotekarzy z całej Polski komunikat, opublikować artykuł, książkę, a instytucje mogą zamieścić materiały konferencyjne.

¹ Choć o komputeryzacji bibliotek w Polsce mówiono już w latach 70. to jednak dopiero w latach 90. ze względu na powszechność tego zjawiska stała się ona odczuwalna zarówno dla bibliotekarzy, jak i czytelników.

² Lista dyskusyjna cały czas funkcjonuje z pozytywnym dla środowiska skutkiem.

³ EBIB – Elektroniczna Biblioteka [on-line]. Wrocław, Warszawa: KWE SBP, 2009 [dostęp 16 października 2009]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ebib.info/>.

⁴ Adres Redakcji EBIB redakcja.ebib@gmail.com.

Rys.1. EBIB – Elektroniczna Biblioteka – platforma cyfrowa SBP [on-line]

Źródło: <http://www.ebib.info>

W ciągu ostatnich 10 lat istnienia EBIB-u, przy jego współtworzeniu pracowało wielu bibliotekarzy, którzy decydując się na pracę społeczną umieli pogodzić życie rodzinne, pracę zawodową, własne zainteresowania z pracą w redakcji – wolontariatem. Grupa ambitnych bibliotekarzy kreowała rozwój platformy. Skład Redakcji EBIB wykazuje tendencję zmienną, część osób odchodzi, a w ich miejsce pojawiają się nowi wolontariusze. Począwszy od 1999 r. do czasopisma elektronicznego dokładano nowe serwisy, tym samym spełniając oczekiwania środowiska.

Obecnie na platformie *EBIB – Elektroniczna Biblioteka* posadowione są:

1. Serwis EBIB,
2. Serwis SBP,
3. Elektroniczna Biblioteka Pedagogiczna SBP.

Serwis EBIB zawiera:

1. Biuletyn EBIB,
2. Publikacje (materiały konferencyjne i wydawnictwa zwarte),

3. Wiadomości-aktualności,
4. Bazę *Biblioteki*,
5. Serwisy informacyjne (Biblioteki cyfrowe i wybrane projekty digitalizacji w Polsce; Biblioteki cyfrowe i wybrane projekty digitalizacji na świecie; Czasopisma bibliotekarskie w Polsce; Czasopisma bibliotekarskie na świecie; Czasopisma – portale, serwisy, bazy; Edukacja bibliotekarzy; Firmy dla bibliotek; Granty dla bibliotek; Katalogi OPAC; Konferencje; Open Access; Praca; Prawo; Raporty; Rynek wydawniczy i księgarski w Polsce; Rynek wydawniczy i księgarski na świecie, Serwisy bibliotekarskie),
6. Forum.

Idea tworzenia elektronicznego czasopisma udostępnianego w sieci Internet zakładała, iż ma on wypełnić lukę w sferze elektronicznego dostępu do wiedzy z zakresu bibliotekoznawstwa, bibliotekarstwa i informacji naukowej. Zakładano, iż odbiorcami będą bibliotekarze i pracownicy ośrodków informacji naukowej i dokumentacji, a także studenci studiów bibliologicznych. Pierwszy numer *Elektronicznego Biuletynu Informacyjnego Bibliotekarzy* (ISSN 1507-7187, od 2001 r. *Biuletyn EBIB*) ukazał się w kwietniu 1999 r. i poruszał problematykę środowiska bibliotekarzy. Wywołał żywą dyskusję wokół oceny i roli bibliotekarzy w Polsce i na świecie zyskując stałych czytelników. Z czasem włączyli się oni w rozwój czasopisma proponując tematy kolejnych numerów oraz pisząc do nich artykuły.

Podejmowane na łamach *Biuletynu EBIB* zagadnienia odpowiadają zainteresowaniom pracowników nowoczesnych ośrodków biblioteczno-informacyjnych i są ściśle związane z praktyką zawodową. Aktualność tematów sprawia, że publikowane artykuły są ciekawe, chętnie czytane i cytowane przez bibliotekarzy.

Problematyka kolejnych numerów odzwierciedla kierunki rozwoju bibliotekarstwa i informacji naukowej w Polsce i na świecie. W 2009 roku omówiono zagadnienia: wolnej kultury i edukacji (nr 101), open source (nr 102), architektury bibliotecznej (nr 103), e-learningu (nr 104), stażów zagranicznych bibliotekarzy (nr 105), informacji i edukacji w bibliotekach pedagogicznych (nr 106), digitalizacji (nr 108). Do końca roku przewidziano jeszcze temat finansów w bibliotekach (nr 109) i roli biblioteki jako partnera w biznesie (nr 110). Tematyczność artykułów zamieszczanych w poszczególnych numerach *Biuletynu EBIB* sprawia, że użytkownik ma możliwość zapoznania się z wieloma aspektami danego tematu i punktem widzenia różnych autorów. Dzięki temu zyskuje w miarę pełny obraz omawianego zagadnienia.

W *Biuletynie EBIB* poza artykułami tematycznymi prezentowane są także informacje w stałych działach (Badania, teorie, wizje; Komunikaty; Sprawozdania), w których publikowane są materiały podsumowujące minione wydarzenia, wyniki badań, a także recenzje cenniejszych nowości wydawniczych. Zamieszczane materiały poddawane są ocenie redakcyjnej, gwarantując tym samym wysoki poziom merytoryczny oraz oryginalność treści.

Autorami artykułów są w większości pracownicy polskich bibliotek różnego typu (naukowych, publicznych) i ośrodków informacji, a także studenci bibliotekoznawstwa. Adepti zawodu mogą poznać codzienne problemy pracy bibliotekarzy, a praktycy pomysły studentów, których zaangażowanie może przyczynić się do dalszego rozwoju profesji⁵.

Rys.1. Biuletyn EBIB. W: EBIB – Elektroniczna Biblioteka – platforma cyfrowa SBP [on-line]

Źródło: <http://www.ebib.info>

⁵ E. Małecka, J. Pietroń, Kto publikuje w EBIB-ie? Biuletyn EBIB [on-line] 2008 nr 9 [Dostęp 20.10.2009]. Dostępny w World Wide Web: http://www.ebib.info/2008/100/a.php?malecka_pietron.

EBIB to jednak nie tylko czasopismo, ale także rozbudowana platforma, która służy międzybibliotecznej komunikacji, to także przewodnik po internetowych zasobach przydatnych w codziennej, aktywnej pracy bibliotekarzy. Zgromadzone informacje podzielone są na działy a system nawigacji hipertekstowej umożliwia swobodne poruszanie się po poszczególnych częściach i szybkie dotarcie do interesujących zagadnień. Platforma cechuje się intuicyjną nawigacją.

Najcenniejsze są bieżące informacje zebrane z obszaru Polski, ale także spoza kraju i zamieszczone w dziale *Wiadomości*. Natomiast najwyższą wartością merytoryczną cechują się *Publikacje*. Dotychczas zamieszczono tu trzy książki elektroniczne oraz materiały z 20. ogólnopolskich lub międzynarodowych spotkań konferencyjnych, których patronat medialny objął EBIB.

W bazie *Biblioteki* użytkownicy znajdą zbiór adresów stron internetowych polskich i zagranicznych bibliotek. Są one uporządkowane wg typu i miejscowości, w których się znajdują.

Natomiast w *Serwisach informacyjnych* znajduje się kompleksowo opracowane zestawienie niezbędnych informacji, które sprawia, że serwis jest podstawowym kanałem informacyjnym wykorzystywanym w pracy przez większość bibliotekarzy.

Forum zapewnia możliwość wyrażenia własnych opinii, rozważanie nurtujących tematów. Forum dyskusyjne zawiera forum studenckie, bibliotekarzy, pracy i archiwum.

Otwartość członków redakcji i chęć współpracy z odbiorcami sprawiła, że czytelnicy współuczestniczą w tworzeniu planów numerów *Biuletynu EBIB* na kolejne lata oraz chętnie publikują artykuły, zgłaszają do redakcji informacje o najważniejszych wydarzeniach, które na bieżąco są zamieszczane w dziale *Wiadomości*, uczestniczą w dyskusjach na tematycznych forach. To wszystko sprawia, że serwis żyje, jest doceniany przez czytelników i odgrywa istotną rolę w rozwoju i życiu zawodowym bibliotekarzy zarówno tych jeszcze studiujących i początkujących, jak i praktyków z wieloletnim doświadczeniem.

W ciągu kilku lat działania, platforma stała się areną wymiany poglądów, gdzie każdy czy to na łamach czasopisma, czy za pośrednictwem tematycznych forów może zainicjować interesujący wątek licząc na kontynuację, uzupełnienie bądź opinię fachowców. Integracja bibliotekarzy jest najprawdopodobniej największym osiągnięciem redakcji.

Obecnie *EBIB – Elektroniczną Bibliotekę* tworzy 29 osób, pracujących w kilku zespołach: korekty, technicznym, serwisów, redakcji angielskojęzycznej. Członkami zarządu, redakcji oraz poszczególnych zespołów są pracownicy bibliotek naukowych z całej Polski, którzy na co dzień kontaktują się za pośrednictwem wewnętrznej listy dyskusyjnej,

komunikatora typu Skype, poczty elektronicznej, czy telefonii komórkowej, w ten sposób podejmując istotne decyzje.

Od 2001 roku Redakcja EBIB działa w ramach Komisji Wydawnictw Elektronicznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich – największej organizacji w Polsce zrzeszającej bibliotekarzy. Na platformie umieszczono odnośniki do SBP, tym samym serwis SBP stał się elementem składowym platformy EBIB. Ponadto w roku 2008 włączony został serwis Elektroniczna Biblioteka Pedagogiczna, adresowany do nauczycieli-bibliotekarzy, podejmujący tematykę pracy pedagogicznej i dydaktyki w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych.

Redakcja EBIB organizuje cyklicznie konferencje nt. *Internet w bibliotekach* upowszechniając możliwość informacyjne i edukacyjne globalnej sieci. Konferencje cieszą się dużym zainteresowaniem. W latach 2001-2007 zorganizowano cztery konferencje:

- Próba bilansu i perspektywy rozwoju, Wrocław 2001,
- Łączność,, współpraca, digitalizacja, Wrocław 2003,
- Zasoby elektroniczne: podaż i popyt, Wrocław 2005,
- Open Access, Toruń 2007.

EBIB działa na zasadach non-profit, stąd też autorzy nie otrzymują honorarium za opublikowane teksty, a wypełniane obowiązki redakcyjne mają charakter wolontariatu. Członkowie zespołu EBIB nieustannie dążą do poprawy jakości serwisu w zakresie zaspokajania potrzeb informacyjnych, uwzględniając uwagi swoich czytelników, co najlepiej oddają słowa redaktora naczelnego – B.Bednarek-Michalskiej „Mamy świadomość własnych niedoskonałości i tak niech zostanie, bo dzięki temu idziemy do przodu”⁶.

Istotnym przedsięwzięciem sukcesywnie wdrażanym jest tworzenie odpowiednika platformy EBIB w angielskiej wersji językowej. Trudne początki związane z czasochłonnym i kosztownym tłumaczeniem zostały już częściowo zrealizowane. *Biuletyn EBIB* udostępnia streszczenia artykułów, oraz oryginalne teksty artykułów tłumaczonych na język polski i zamieszczonych w *Biuletynie*. Także inne działy platformy są już częściowo przetłumaczone. Plany zespołu EBIB zakładają pełne tłumaczenie serwisu w celu promocji polskiego bibliotekarstwa w świecie.

Redakcja EBIB od początku włączyła się i wspierała ruch Open Access. Model Open Access ma zmienić podejście do przekazu i komunikowania się naukowego. Zgodnie z ideą wszystkie treści powinny być swobodnie udostępnione w Internecie, jednakże respektując

⁶ B. Bednarek-Michalska, Felieton rocznicowy, *Biuletyn EBIB* [on-line] 2008 nr 9 [Dostęp 20.10.2009]. Dostępny w World Wide Web: http://www.ebib.info/2008/100/a.php?felierton_rocznicowy.

szczegółowe zasady publikowania wydawnictw⁷. Definicja Open Access stanowi, iż autorzy i właściciele praw autorskich dają wszystkim użytkownikom darmowe, nieodwołalne, szerokie i trwałe prawo dostępu do dzieła i licencję na kopiowanie, wykorzystanie, rozpowszechnianie, przetwarzanie i publiczne odtwarzanie oraz na tworzenie i rozpowszechnianie dzieł zależnych na wszelkich nośnikach cyfrowych, dla wszelkiego rodzaju odpowiedzialnego użycia, z zachowaniem atrybucji autorskich (w znaczeniu podania nazwiska autora). Użytkownicy mają prawo do wykonania niewielkiej liczby kopii dla własnego użytku. Z definicji wynika, że użytkownik otrzymuje dość szerokie uprawnienia do korzystania z dzieła, co dla wielu właścicieli praw autorskich (autorów, wydawców) jest nieakceptowalnym naruszeniem ich monopolu na rozporządzanie publikacją⁸.

Biuletyn EBIB działa na zasadach Open Access w oparciu o licencje Creative Commons, które charakteryzują się uzyskaniem kompromisu pomiędzy pełną ochroną praw autorskich, a nieograniczonym (otwartym) użytkowaniem cudzej twórczości. Licencje CC posiłkują się hasłem „pewne prawa zastrzeżone”. CC stara się zapewnić twórcom jak najlepszą ochronę ich praw przy jednoczesnym umożliwieniu jak najszerszego wykorzystania dzieł, proponując kilka rodzajów licencji:

- Uznanie autorstwa,
- Uznanie autorstwa – bez utworów zależnych,
- Uznanie autorstwa – użycie niekomercyjne – bez utworów zależnych,
- Uznanie autorstwa – użycie niekomercyjne,
- Uznanie autorstwa – użycie niekomercyjne – na tych samych warunkach,
- Uznanie autorstwa – na tych samych warunkach⁹.

Publikacje w *Biuletynie EBIB* objęte są licencją *Uznanie autorstwa*, która zezwala na kopiowanie, rozpowszechnianie, odtwarzanie i wykonywanie utworu, a także tworzenie dzieł zależnych pod warunkiem oznaczenia autora pierwowzoru. Warunek ten stanowi minimum ochrony praw autorskich, o którego stosowanie apelują sygnatariusze deklaracji OA.

⁷ B. Bednarek-Michalska, EBIB – hybryda czy nowa forma komunikacji elektronicznej. W: Działalność wydawnicza bibliotek w czasach konwergencji mediów [Dokument elektroniczny]. Lublin, 2009 1 dysk optyczny (CD-ROM).

⁸ B. Szczepańska B, Prawne aspekty publikowanie obiektów cyfrowych w modelu Open Access. W: IV Ogólnopolska Konferencja EBIB Internet w bibliotekach. Open Access. Toruń, 7-8 grudnia 2007 roku. Materiał konferencyjne EBIB [on-line]. [Dostęp 17 października 2009]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/mat18/szczepanska.php>.

⁹ Licencje Creative Commons [on-line]. [Dostęp 17 października 2009]. Dostępny w World Wide Web: <http://creativecommons.pl/licencje-praw-autorskich-creative-commons/>.

Bibliografia:

1. Bednarek-Michalska B., Felieton rocznicowy, Biuletyn EBIB [on-line] 2008 nr 9 [Dostęp 20.10.2009]. Dostępny w World Wide Web: http://www.ebib.info/2008/100/a.php?felieton_rocznicowy.
2. Bednarek-Michalska B., EBIB – hybryda czy nowa forma komunikacji elektronicznej. W: Działalność wydawnicza bibliotek w czasach konwergencji mediów [Dokument elektroniczny]. Lublin, 2009 1 dysk optyczny (CD-ROM).
3. Szczepańska B., Prawne aspekty publikowanie obiektów cyfrowych w modelu Open Access. W: IV Ogólnopolska Konferencja EBIB Internet w bibliotekach. Open Access. Toruń, 7-8 grudnia 2007 roku. Materiał konferencyjne EBIB [on-line]. [Dostęp 17 października 2009]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/mat18/szczepanska.php>.
4. Licencje Creative Commons [on-line]. [Dostęp 17 października 2009]. Dostępny w World Wide Web: <http://creativecommons.pl/licencje-praw-autorskich-creative-commons/>.
5. EBIB – Elektroniczna Biblioteka [on-line]. Wrocław, Warszawa: KWE SBP, 2009 [dostęp 16 października 2009]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ebib.info/>.
6. Małecka E., Pietron J., Kto publikuje w EBIB-ie? Biuletyn EBIB [on-line] 2008 nr 9 [Dostęp 20.10.2009]. Dostępny w World Wide Web: http://www.ebib.info/2008/100/a.php?malecka_pietron.
7. Marcinek M., EBIB 1999-2009 EBIB [on-line]. [Dostęp 17 października 2009]. Dostępny w World Wide Web: [http://www.ebib.info/images/file/10_lat_EBIB\(1\).pdf](http://www.ebib.info/images/file/10_lat_EBIB(1).pdf)
8. Sójkowska I., Podgórski F., Roźniakowska M., EBIB - The Electronic Library, the electronic platform of the Polish Librarians Association, World Libraries [on-line] 2006 Vol.16 nr 1-2 [Dostęp 3 lutego 2008]. Dostępny w World Wide Web: http://www.worlib.org/vol16no1-2/sojkowska2_v16n1-2.shtml